ראבאיי ווייגסטיין

(פון טעמפל שערעט איזראעל)

פון מיינע דייזע איינדרוקן
פון אַרחגן

קאפיטל 7

עס איז כדאי אפצושטעלן זיך אויף ראבאיי ווייגסטיינס אביסל מער באריכות, ווייל צווישן די פארשיידענע ראבאיים מיט וועלכע מיר איז אויסגעקומען צו באגעגענען זיך אויף מיין רייזע האט ער אויף מיר געמאכט דעם בעסטן איינדרוק. סיי אלס מענש, און סיי אלס ראבאי.

ווי נעוואנט איז ער איינגאנצן אכט אדער נייז אן צוואנציק יאר אלט, אבער ווי מיר שיינט פארשטייט ער, און באגרייפט די אידישע קולטורעלע נייטן, ווי אויך די רעליגיעזע פוסט־קייס, טיפער און גרינטלאכער, ווי פיר־לע פון זיינע עלטערע צייט נעגאסן. אז ער איז פריי און אויסגעשפראכן אין זיינע מיינונגען און איבערצייגונגען, קאן מען זעען פון דעם פאלגענדן איני־ציידענס.

ביי מיין אנקומען קיין סאן פראנ־ציסקא, זאגט מיר מיין שוואגער אז די וואך קומט פאר אן אינטערעסאנ־טער מין "רעליגיאנס סימפאזיום" (וועל־לען מיר עס אנרופן), צווישן דריי נייסטיקע אנגעזעענע פארשטייער — איד, קאטאליק און פראטעסטאנט אין איינעם פון די גרעסטע אודיטאריי־אומס אין שטאט. אנפאנגס האט עס מיך אין איבערגעשטעלט, אבער נאך דעם וועל מען זעען פון דעם פאלגענדן. אז אין שטאט, האבן זיי די גייסטליכע (וועלכע זיינען אלע שוואר אנגעצויגן, פירט, ווען כ'זאל דאראן איבערגעבן אפילו בקיצור דעם תוך פון די ויכוח, דערייבער וועלן מיר באפעלן פאלגנ־דעס:

דער ערשטער האט געקראגן דאס וואר־ט ראבאי ווייגסטיין. ווען דער קאר־טזיישער בישאפ האט דער צווייטער פארגונומען זיין פלאץ אויף דער פאלאט־דעם עולם הזה.

— אין דער ביבל ווערט אין ער־נעץ ניט דערמאנט ווענן עולם הזה און עולם הבא. עס איז "פיור עגד סיספ'־איינער אין פון מענשלאכן נעראנג. אום צו האלטן די הונגערנדע מאסן אין צאס, האבן זיי די גייסטליכע (וועלכע זיינען אלע שוואר אנגעצויגן האבן אין האנט מיט די פאלטישע מאכט אבער) פארשפראכן דאס ער־לם הבא. מאכנדיק צו קליין נעלט דאס עולם הזה . . .

— צו וואס טייגן מיר איינערע קר־בנות אין א. וו. זאגט דער נביא (אין נאטס נאמען). אז איר אונטערדריקט דאס ווייל איר פלאט אויף דער פלאט־דעם יתום און די אלמנה, און פארד־פארט, האט ער געמאכט אום אלעם ערשטן אזא מין באמערקונג.

"מו סייף מאי לייף, אי קען נאט אנדערסטענד, האוו ראבאי ווייגסטיין קען פריטש ענעפיג לייך דעם, ענד האלדן היז פאזישאן ווים זיי קאנגרע־גיישאן" !

די אורזאכע פון דער אויבנדערמאנ־טער באמערקונג איז, וואס ראבאי ווייגסטיין איז א שטארקער אנהייג־נער און פריידיקער פון דער הומאנים־טישער אידייע, וועלכע אין איינגלאך די קוויינטעסענץ פון אלע רעליגיעס (אדער האט אמוויניקסטן באדארפט זיין). און שטרעבט צו צוברעכן די פארשיידענע גדרים, וואס פארשיידע־נע רעליגיעזע שטרעמונגען, שטרייענען זיך אן ארומצוגיטמיט זיי.

איך וועל דא פרובירן צו ברייגנען אייניקע אויסצוגן פון זייגע א פאר־טראג מיטן נאמען "הומאניזם", וואס ער האט געהאלטן אין דעם "לאקאלן אויניווערסיטעט" זאל, וועלכער איז גע־ווען איבערגעפאקט, פון דער שטודירנ־דער יוגנט. אן בכלל געלעכטבענער אדו־טאריע. איבער א שטונדע האט בעדוי־ערט דער פארטראג, און אין אויפגענו־מען געווארן מיט גרויס בייפאל. עווישן קאן מען זעען פון דעם פאלגענדן אינ־אנדערש האט ער הייפטזעכלאך באַ־טאנט :

— אין דער ביבל ווערט אין ער־נעץ ניט דערמאנט ווענן עולם הזה און עולם הבא. עס איז "פיור עגד סיספ'־אן אנטדעקונג פון מענשלאכן נעראנג. אום צו האלטן די הונגערנדע מאסן אין צאס, האבן זיי די גייסטליכע (וועלכע זיינען אלע שוואר אנגעצויגן האבן אין האנט מיט די פאלטישע מאכט אבער) פארשפראכן דאס ער־לם הבא. מאכנדיק צו קליין נעלט דאס עולם הזה . . .

— צו וואס טייגן מיר איינערע קר־בנות אין א. וו. זאגט דער נביא (אין נאטס נאמען). אז איר אונטערדריקט דאס ווייל איר פלאט אויף דער פלאט־דעם יתום און די אלמנה, און פאר־פארט, האט ער געמאכט אום אלעם ערשטן אזא מין באמערקונג.

"מו סייף מאי לייף, אי קען נאט אנדערסטענד, האוו ראבאי ווייגסטיין קען פריטש ענעפיג לייך דעם, ענד האלדן היז פאזישאן ווים זיי זיין קאנגרע־גיישאן" !

די אורזאכע פון דער אויבנדערמאנ־טער באמערקונג איז, וואס ראבאי ווייגסטיין איז א שטארקער אנהייג־נער און פריידיקער פון דער הומאנים־טישער אידייע, וועלכע אין איינגלאך די קוויינטעסענץ פון אלע רעליגיעס (אדער האט אמוויניקסטן באדארפט זיין). און שטרעבט צו צוברעכן די פארשיידענע גדרים, וואס פארשיידע־נע רעליגיעזע שטרעמונגען, שטרייענען זיך אן ארומצוגיטמיט זיי.

איך וועל דא פרובירן צו ברייגנען אייניקע אויסצוגן פון זייגע א פאר־טראג מיטן נאמען "הומאניזם", וואס ער האט געהאלטן אין דעם "לאקאלן אויניווערסיטעט" זאל, וועלכער איז גע־ווען איבערגעפאקט, פון דער שטודירנ־דער יוגנט. אן בכלל געלעכטבענער אדו־טאריע. איבער א שטונדע האט בעדוי־ערט דער פארטראג, און אין איבערגע־מען געווארן מיט גרויס בייפאל. עווישן קאן מען זעען פון דעם פאלגענדן אינ־אנדערש האט ער הייפטזעכלאך באַ־טאנט :

— אין דער ביבל ווערט אין ער־נעץ ניט דערמאנט ווענן עולם הזה און עולם הבא. עס איז "פיור עגד סיספ'־אן אנטדעקונג פון מענשלאכן נעראנג. אום צו האלטן די הונגערנדע מאסן אין צאס, האבן זיי די גייסטליכע (וועלכע זיינען אלע שוואר אנגעצויגן האבן אין האנט מיט די פאלטישע מאכט אבער) פארשפראכן דאס ער־לם הבא. מאכנדיק צו קליין נעלט דאס עולם הזה . . .

— צו וואס טייגן מיר איינערע קר־בנות אין א. וו. זאגט דער נביא (אין נאטס נאמען). אז איר אונטערדריקט דאס ווייל איר פלאט אויף דער פלאט־דעם יתום און די אלמנה, און פאר־

מענשלאך מיט איינע, ביטמענשן און ערשטן אזא מין באמערקונג.

"מו סייף מאי לייף, אי קען נאט אנדערסטענד, האוו ראבאי ווייגסטיין קען פריטש ענעפיג לייך דעם, ענד האלדן היז פאזישאן ווים זיי זיין קאנגרע־גיישאן" !

די אורזאכע פון דער אויבנדערמאנ־טער באמערקונג איז, וואס ראבאי ווייגסטיין איז א שטארקער אנהייג־נער און פריידיקער פון דער הומאנים־טישער אידייע, וועלכע אין איינגלאך די קוויינטעסענץ פון אלע רעליגיעס (אדער האט אמוויניקסטן באדארפט זיין). און שטרעבט צו צוברעכן די אדרעס